

Zasady odpowiedzialności cywilnej – cz. 3

dr hab. Marcin Krajewski
Instytut Prawa Cywilnego
Katedra Prawa Cywilnego

Odpowiedzialność za cudze czyny

Ia. Odpowiedzialność osób zobowiązanych do nadzoru – odpowiedzialność bezpośredniego sprawcy

Art. 428 Gdy sprawca z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego nie jest odpowiedzialny za szkodę, a brak jest osób zobowiązanych do nadzoru albo gdy nie można od nich uzyskać naprawienia szkody, poszkodowany może żądać całkowitego lub częściowego naprawienia szkody od samego sprawcy, jeżeli z okoliczności, a zwłaszcza z porównania stanu majątkowego poszkodowanego i sprawcy, wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego.

Odpowiedzialność za cudze czyny

II. Odpowiedzialność powierzającego wykonanie czynności

Art. 429 Kto powierza wykonanie czynności drugiemu, ten jest odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną przez sprawcę przy wykonywaniu powierzonych mu czynności, chyba że nie ponosi winy w wyborze albo że wykonanie czynności powierzył osobie, przedsiębiorstwu lub zakładowi, które w zakresie swej działalności zawodowej trudnią się wykonywaniem takich czynności.

- 1) wyrządzenie szkody przy wykonywaniu a wyrządzenie szkody „przy okazji” wykonywania czynności
- 2) wina w wyborze i jej domniemanie

Odpowiedzialność za cudze czyny

III. Odpowiedzialność za podwładnego

Art. 430 Kto na własny rachunek powierza wykonanie czynności osobie, która przy wykonywaniu tej czynności podlega jego kierownictwu i ma obowiązek stosować się do jego wskazówek, ten jest odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną z winy tej osoby przy wykonywaniu powierzonych jej czynności.

- 1) konieczność istnienia stosunku podporządkowania
- 2) szkoda przyrządzona przy wykonywaniu czynności
- 3) konieczna wina bezpośredniego sprawcy
- 4) zasada ryzyka – indyferentność „winy w wyborze”
- 5) problem odpowiedzialności solidarnej

Odpowiedzialność za wykonywanie władzy publicznej

Art. 417. § 1. Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.

- 1) Wykonywanie władzy publicznej: *dominium a imperium*
- 2) Podmioty odpowiedzialne:
 - a) Skarb Państwa – państwo w stosunkach cywilnoprawnych
 - b) jednostki samorządu terytorialnego
 - c) inne osoby prawne, np. NBP, parafia

§ 2. Jeżeli wykonywanie zadań z zakresu władzy publicznej zlecono, na podstawie porozumienia, jednostce samorządu terytorialnego albo innej osobie prawnej, solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę ponosi ich wykonawca oraz zlecająca je jednostka samorządu terytorialnego albo Skarb Państwa.

Odpowiedzialność za wykonywanie władzy publicznej

Pojęcie niezgodności z prawem, relacje z bezprawnością

Kwalifikowane przypadki odpowiedzialności:

1) wydanie aktu normatywnego

Art. 417¹ § 1

Jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie aktu normatywnego, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu niezgodności tego aktu z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą.

Odpowiedzialność za wykonywanie władzy publicznej

Kwalifikowane przypadki odpowiedzialności – cd.:

2) wydanie orzeczenia lub decyzji

Art. 417¹ § 2

Jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Odnosi się to również do wypadku, gdy prawomocne orzeczenie lub ostateczna decyzja zostały wydane na podstawie aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą.

Odpowiedzialność za wykonywanie władzy publicznej

Kwalifikowane przypadki odpowiedzialności – cd.:

3) niewydanie orzeczenia lub decyzji

Art. 417¹ § 3

Jeżeli szkoda została wyrządzona przez niewydanie orzeczenia lub decyzji, gdy obowiązek ich wydania przewiduje przepis prawa, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu niezgodności z prawem niewydania orzeczenia lub decyzji, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Odpowiedzialność za wykonywanie władzy publicznej

Kwalifikowane przypadki odpowiedzialności – cd.:

4) zaniechanie legislacyjne

Art. 417¹ § 4

Jeżeli szkoda została wyrządzona przez niewydanie aktu normatywnego, którego obowiązek wydania przewiduje przepis prawa, niezgodność z prawem niewydania tego aktu stwierdza sąd rozpoznający sprawę o naprawienie szkody.

Odpowiedzialność za wykonywanie władzy publicznej

Odpowiedzialność na zasadzie słuszności

Art. 417². Jeżeli przez zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej została wyrządzona szkoda na osobie, poszkodowany może żądać całkowitego lub częściowego jej naprawienia oraz zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, gdy okoliczności, a zwłaszcza niezdolność poszkodowanego do pracy lub jego ciężkie położenie materialne, wskazują, że wymagają tego względy słuszności.

Odpowiedzialność za wykonywanie władzy publicznej

Odpowiedzialność na zasadzie słuszności

- 1) zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej
- 2) tylko szkoda na osobie
- 3) względy słuszności, a zwłaszcza:
 - a) niezdolność do pracy,
 - b) ciężkie położenie materialne

Odpowiedzialność za zwierzęta i rzeczy

I. Odpowiedzialność za zwierzęta

Art. 431. § 1. Kto zwierzę chowa albo się nim posługuje, obowiązany jest do naprawienia wyrządzonej przez nie szkody niezależnie od tego, czy było pod jego nadzorem, czy też zabląkało się lub uciekło, chyba że ani on, ani osoba, za którą ponosi odpowiedzialność, nie ponoszą winy.

- 1) podmiot odpowiedzialny – kto zwierzę chowa lub się nim posługuje
- 2) nie dotyczy zwierząt w stanie wolnym
- 3) zasada winy, domniemanie winy

Odpowiedzialność za zwierzęta i rzeczy

I. Odpowiedzialność za zwierzęta

4) Odpowiedzialność na zasadzie słuszności

Art. 431 § 2. Chociażby osoba, która zwierzę chowa lub się nim posługuje, nie była odpowiedzialna według przepisów paragrafu poprzedzającego, poszkodowany może od niej żądać całkowitego lub częściowego naprawienia szkody, jeżeli z okoliczności, a zwłaszcza z porównania stanu majątkowego poszkodowanego i tej osoby, wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego.

Odpowiedzialność za zwierzęta i rzeczy

I. Odpowiedzialność za zwierzęta

4) Odpowiedzialność na zasadzie słuszności

Art. 431 § 2. Chociażby osoba, która zwierzę chowa lub się nim posługuje, nie była odpowiedzialna według przepisów paragrafu poprzedzającego, poszkodowany może od niej żądać całkowitego lub częściowego naprawienia szkody, jeżeli z okoliczności, a zwłaszcza z porównania stanu majątkowego poszkodowanego i tej osoby, wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego.

Odpowiedzialność za zwierzęta i rzeczy

I. Odpowiedzialność za zwierzęta

5) Zabezpieczenie roszczeń

Art. 432. § 1. Posiadacz gruntu może zająć cudze zwierzę, które wyrządza szkodę na gruncie, jeżeli zajęcie jest potrzebne do zabezpieczenia roszczenia o naprawienie szkody.

§ 2. Na zajętych zwierzęciu posiadacz gruntu uzyskuje ustawowe prawo zastawu dla zabezpieczenia należnego mu naprawienia szkody oraz kosztów żywienia i utrzymania zwierzęcia.

II. Odpowiedzialność za wyrzucenie, wylanie, spadnięcie przedmiotu

Art. 433. Za szkodę wyrządzoną wyrzuceniem, wylaniem lub spadnięciem jakiegokolwiek przedmiotu z pomieszczenia jest odpowiedzialny ten, kto pomieszczenie zajmuje, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą zajmujący pomieszczenie nie ponosi odpowiedzialności i któregoj działaniu nie mógł zapobiec.

Odpowiedzialność za zwierzęta i rzeczy

II. Odpowiedzialność za wyrzucenie, wylanie, spadnięcie przedmiotu

- 1) Podmiot odpowiedzialny – ten kto pomieszczenie zajmuje
- 2) Odpowiedzialność na zasadzie ryzyka i okoliczności egzoneracyjne:
 - a) siła wyższa,
 - b) wyłączna wina poszkodowanego
 - c) wyłączna wina osoby trzeciej
- 3) Problem przelania do pomieszczenia na niższej kondygnacji

III. Odpowiedzialność za budowlę

Art. 434. Za szkodę wyrządzoną przez zawalenie się budowli lub oderwanie się jej części odpowiedzialny jest samoistny posiadacz budowli, chyba że zawalenie się budowli lub oderwanie się jej części nie wynikło ani z braku utrzymania budowli w należytych stanie, ani z wady w budowie.

- 1) Pojęcie samoistnego posiadacza
- 2) Zasada ryzyka i okoliczności egzoneracyjne

Odpowiedzialność prowadzącego przedsiębiorstwo

Art. 435. § 1. Prowadzący na własny rachunek przedsiębiorstwo lub zakład wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody (pary, gazu, elektryczności, paliw płynnych itp.) ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio do przedsiębiorstw lub zakładów wytwarzających środki wybuchowe albo posługujących się takimi środkami.

Odpowiedzialność prowadzącego przedsiębiorstwo

- 1) Podmiot odpowiedzialny – pojęcie przedsiębiorstwa wprawianego w ruch za pomocą sił przyrody
- 2) Szkoda wyrządzona przez ruch przedsiębiorstwa
- 3) Zasada ryzyka i okoliczności egzoneracyjne
 - a) siła wyższa
 - b) wyłączna wina poszkodowanego
 - c) wyłączna wina osoby trzeciej

Odpowiedzialność posiadacza pojazdu

Art. 436. § 1. Odpowiedzialność przewidzianą w artykule poprzedzającym ponosi również samoistny posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody. Jednakże gdy posiadacz samoistny oddał środek komunikacji w posiadanie zależne, odpowiedzialność ponosi posiadacz zależny.

- 1) Podmiot odpowiedzialny – posiadacz samoistny albo zależny
- 2) Pojęcie mechanicznego środka komunikacji

Odpowiedzialność posiadacza pojazdu

- 3) Problem ruchu pojazdu
 - a) ruch a przemieszczanie się w przestrzeni,
 - b) ruch a praca jednostki napędowej,
 - c) otwarcie drzwi, klapy, itp.,
 - d) nieplanowany postój?
 - e) nieprawidłowe parkowanie.
- 4) Osoba poszkodowanego
 - a) szkoda wyrządzona komukolwiek,
 - b) czy także kierowca?
 - c) pomiędzy małżonkami.

Odpowiedzialność posiadacza pojazdu

Uchylenie odpowiedzialności na zasadzie ryzyka

§ 2. W razie zderzenia się mechanicznych środków komunikacji poruszanych za pomocą sił przyrody wymienione osoby mogą wzajemnie żądać naprawienia poniesionych szkód tylko na zasadach ogólnych. Również tylko na zasadach ogólnych osoby te są odpowiedzialne za szkody wyrządzone tym, których przewożą z grzeczności.

- 1) Zderzenie pojazdów – oba pojazdy w ruchu
- 2) Przewóz z grzeczności – bezpłatnie i w interesie przewożonego

